

Nasilje u obitelji - analiza slučaja

Vučetić, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:257492>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

ANTONIJA VUČETIĆ

NASILJE U OBITELJI:

ANALIZA SLUČAJA

ZAVRŠNI RAD

Mentor: izv.prof.dr.sc. Irena Cajner Mraović

Zagreb, 2017.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Uloga obitelji u razvoju kriminalnog ponašanja	5
3. Analiza slučaja	7
4. Istraživanja nasilja nad djecom u Hrvatskoj	10
5. Zaključak	18
6. Popis literature:	19

Sažetak

Nasilje u obitelji je ozbiljan društveni problem jer odrastanjem u takvoj obitelji djeca uče biti nasilna. Na samom početku rada pojašnjava se pojam nasilje u obitelji i ističe se važnost sprječavanja i zaustavljanja nasilja u obitelji, kako u Hrvatskoj tako i na međunarodnoj razini. U radu se kroz analizu slučaja za Županijskog suda za mladež u Zagrebu istražuje uloga nasilja u obitelji u etiologiji maloljetničke delinkvencije. Nadalje u radu se pomoću rezultata istraživanja nasilja nad djecom u Hrvatskoj uspoređuje razlika između počinjenog i doživljenog nasilja s obzirom na spol te su rezultati prikazani i kroz različite vrste nasilja: psihička agresija, psihičko zlostavljanje, tjelesno kažnjavanje i tjelesno zlostavljanje.

Ključne riječi: nasilje u obitelji, maloljetnička delinkvencija, nasilje nad djecom

1. Uvod

Nasilje u obitelji danas je prepoznato kao globalni problem koji narušava temeljna ljudska prava članova obitelji. Prema Državnom zavodu za statistiku u 2015. godini u Hrvatskoj je bilo 1963 prijave za Kazneno djelo protiv braka, obitelji i djece (od čega 1943 punoljetne osobe) te 802 osude, među kojima je osuđeno i 127 punoljetnih žena i jedan maloljetan muškarac (Državni zavod za statistiku, 2016:36). Jedna od definicija nasilja u obitelji jest da je ono „osobni, obiteljski i društveni problem koji značajno narušava kvalitetu života i mentalno zdravlje svih onih koji su mu izloženi- posredno ili neposredno.“ (Ajduković, 2004:172). Brojne međunarodne organizacije (primjerice UN, UNICEF, Vijeće Europe) intenzivno razvijaju dokumente kojima je cilj *sprječavanje* i *zaustavljanje* nasilja u obitelji. Napominje se da nasilje u obitelji nije samo problem pojedinca ili obitelji već se naglašava i odgovornost države pri poduzimanju odgovarajućih mjera. Vijeće Europe 2002. poručuje jasan stav da zemlje članice „ni pod kojim okolnostima ne mogu ignorirati nasilje nad ženom pozivajući se na razloge kao što su običaji, religija ili tradicija.“ (Ajduković, 2004:177).

U Obiteljskom zakonu Republike Hrvatske koji je stupio na snagu 1. srpnja 1999. prvi put se u Hrvatskoj upotrebljava pojam *nasilničko ponašanje u obitelji* (Ajduković, 2004). Danas je na snazi Zakon o zaštiti od nasilje u obitelji kojim se propisuju „prava žrtava nasilja u obitelji, krug osoba na koje se Zakon odnosi, određuju se oblici nasilja u obitelji, prekršajnopravne sankcije za zaštitu od nasilja u obitelji, prikupljanje podataka o primjeni Zakona, osnivanje Povjerenstva za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji te prekršajne odredbe.“ Kazeni zakon člankom 179. kršenje ovih odredbi kažnjava kaznom zatvora u trajanju do tri godine.

Urednice knjige „*Nasilje nad ženom u obitelji*“ Ajduković i Pavleković (2004) tvrde da je cilj nasilja u obitelji kontrola nad drugim osobama te da uvijek pretpostavlja zloupotrebu moći. U prvom poglavlju knjige rezimirana su mnoga istraživanja koja su provedena u posljednjih 40 godina te se navode sljedeće činjenice:

„1. Pojedinac može biti izložen nasilju u obitelji tijekom cijelog svog života, od najranijeg djetinjstva pa sve do duboke starosti. Najčešće su zlostavljanju u obitelji izložene žene, djeca i ostarjele osobe.

2. Nasilje u obitelji uključuje širok raspon ugrožavajućih ponašanja koje jedan član (ili više njih) da bi da bi uspostavio moć ili kontrolu nad drugim članom obitelji, odnosno zadovoljio neke svoje potrebe na uštrb drugog člana. Stoga u svakom pojedinačnom slučaju nasilje predstavlja kršenje temeljnih ljudskih prava.

3. Posljedice izloženosti nasilju su brojne i bitno utječu na mentalno zdravlje kako onih koji su mu neposredno izloženi, tako i onih koji su njegovi promatrači. Najčešće posljedice izloženosti nasilju su nisko samopoštovanje, tjeskoba, depresija, agresija, pokušaju samoubojstva, ovisnosti, nestabilnost partnerskih odnosa, te slabo funkcioniranje na radnom mjestu, školi i drugo.

4. Nasilje u obitelji se može objasniti jedino interaktivnim djelovanjem većeg broja činitelja koji se mogu grupirati na tri razine koje uključuju individualna obilježja, obilježja obitelji i obilježja šire društvene zajednice. (...)

5. Postoji jasna povezanost između prisustva nasilja u obitelji i količine nasilja u društvu, uključujući nasilje prikazano u medijima.

6. Postoji međugeneracijski prijenos nasilja u obitelji. Smatra se da količina nasilja doživljena u djetinjstvu pridonosi razvoju i pribjegavanju nasilju u situacijama međuljudskih sukoba u odrasloj dobi.“ (Ajduković, 2004: 14-15).

Nešto više o posljedicama nasilja u obitelji navode Kocijan-Hercigonja i Hercigonja- Novković (2009). Autorice tvrde da zlostavljane majke dva puta češće zlostavljaju svoju djecu od nezlostavljanih majki. Zlostavljano dijete često vjeruje da je ono krivo za takvo ponašanje odraslih te kasnije u životu funkcionira isključivo iz pozicije žrtve. Također, često se žrtve identificiraju s ponašanjem zlostavljača te kasnije takvo ponašanje i oponašaju. Autorice navode i podatak da „prema istraživanjima čak 80% adolescenata, počinitelja kaznenih djela, bilo je zlostavljano ili zanemareno u djetinjstvu.“ (Kocijan-Hercigonja, 2009:182). Djeca koja su iskusila nasilje u obitelji češće imaju problema sa agresijom, pojavljuju se različiti problemi u ponašanju te imaju problema sa kontroliranjem svojih emocija. Autorice ističu važnost preventivnog rada u zaštiti djece od nasilja (pomoć obiteljima i nastavnicima, kontinuirane edukacije). Za kraj autorice navode neke od karakteristika roditelja zlostavljača: socijalna izoliranost i često nizak socioekonomski status, loši obiteljski odnosi, nezadovoljstvo djecom, prevelika očekivanja od djeteta, nezadovoljstvo ulogom roditelja (Kocijan-Hercigonja i Hercigonja- Novković, 2009).

2. Uloga obitelji u razvoju kriminalnog ponašanja

Mnogi znanstvenici slažu se da je obitelj primarna ljudska zajednica u kojoj pojedinac ostvaruje svoja temeljna ljudska prava. Obitelj ima reproduktivnu, odgojnu, gospodarsku i zaštitnu ulogu (Ajduković i Pavleković, 2004). Važnost uloge obitelji u razvoju djece potvrđuje i Hirschiova teorija socijalne (društvene) kontrole koju je razvio 1969. (naziva se i teorijom društvenih veza). Hirschi tvrdi da mladi ljudi koji su razvili snažnu povezanost sa svojim roditeljima (privrženost) prihvaćaju njihove stavove i norme. Kao odgovor na to, mladi ljudi će se truditi ponašati u skladu s normama (npr. dobivati dobre ocjene u školi) kako ne bi razočarali svoje roditelje. Teorija socijalne kontrole tvrdi da takvi mladi ljudi stvaraju snažne veze sa nekolicinom bliskih prijatelja te se klone bilo kakvog ponašanja koje nije u skladu s naučenim stavovima. Patterson, tvorac teorije prisile (1995.) stavlja naglasak na roditeljsku kontrolu te u drugi plan stavlja osjećaj privrženosti kojim se bavi teorija socijalne kontrole (Junger-Tas i sur., 2012). Svi znanstvenici slažu se u jednom, a to je da je obitelj polazišna točka svih budućih ponašanja, stavljali naglasak na privrženost, roditeljsku kontrolu ili nešto treće.

2.1. Zlostavljanje i zanemarivanje djece

Zlostavljanje i zanemarivanje djece nije nikakav moderan fenomen, on postoji od kada postoji i briga o djeci. Istraživanja fenomena u SAD počinju krajem 19.st. Kao jedan od prvih slučajeva koji je bio poznat u javnosti navodi se slučaj Mary Ellen Wilson (slučaj se dogodio 1984.). Sumnjalo se da djevojčicu zlostavlja njezina pomajka i slučaj je prijavljen medicinskoj sestri Etti Wheeler. Nažalost policijski službenici nisu htjeli preuzeti slučaj pod izgovorom da roditelji imaju pravo odgajati svoju djecu kako njima odgovara. Iako je prema pričama skrb o Mary Ellen preuzelo Društvo za sprječavanje okrutnosti prema životinjama (SPCA), djevojčica je na kraju odvedena u sirotište (Siegel i Welsh, 2010).

Iako postoje mnoge posljedice zlostavljanja i zanemarivanja djece, Siegel i Welsh (2010) u svojoj knjizi navode sljedeće činjenice (prema Nacionalnoj statistici zlostavljane djece iz 2009.):

- 1) Djeca koja su doživjela zlostavljanje imaju veće šanse da će počiniti nasilne zločine
- 2) Djeca koja su seksualno zlostavljaju imaju dva i pol puta veće šanse za razvijanjem ovisnosti o alkoholu

- 3) Djeca koja su seksualno zlostavljaju imaju skoro četiri puta veće šanse za razvijanjem ovisnosti o drogama
- 4) Skoro dvije trećine ljudi koji se liječe od ovisnosti o drogama prijavljuju da su bili zlostavljani kao djeca
- 5) 80% mladih koji su bili zlostavljani do 21. godine dobiju dijagnozu za barem jedan psihički poremećaj (uključujući depresiju, anksioznost, poremećaje prehrane i posttraumatski stresni poremećaj)
- 6) Zlostavljana djeca imaju 25% veće šanse da će doživjeti maloljetničku trudnoću
- 7) Zlostavljana djeca u 3 puta manje slučajeva koriste zaštitu prilikom seksualnih odnosa, što povećava rizik za dobivanje spolno prenosivih bolesti
- 8) 14% muških zatvorenika u SAD su zlostavljani kao djeca
- 9) 38% ženskih zatvorenika u SAD su zlostavljani kao djeca

2.2 Nasljednost kriminalnog ponašanja

Često se postavlja pitanje je li kriminalno ponašanje nasljedno, tj. prenose li roditelji „kriminalne gene“ na svoju djecu. Državni zavod za statistiku SAD 1992. u svojem izvješću navodi da od 2261 maloljetnog zatvorenika, više od polovice tvrdilo je da im je netko u obitelji u zatvoru: 24% ih je reklo da im je otac u zatvoru, 9% da im je majka, a 25% da su im brat ili sestra. Ova povezanost mogla bi se objasniti na dva načina: 1) biološko nasljeđe 2) učenje određenih obrazaca ponašanja. Velika je vjerojatnost da roditelji ne uče djecu kriminalnom ponašanju, već djeca od roditelja preuzimaju ono što čuju i vide da roditelji rade (pa tako i kriminalno ponašanje). Možda roditelji žele da njihova djeca budu uzorni građani, ali im oni svojim primjerom pokazuju drugačije ponašanje. Znanstvenici Hirschi (1969) te Gottfredson i Hirschi (1990) ukazuju na mogućnost razlikovanja kriminalnih i konvencionalnih roditelja; neke od točaka razlikovanja mogu biti vrijednosti i ideje o ciljevima u društvu. Te iste ideje i vrijednosti roditelji kasnije prenose na svoju djecu (Shoemaker, 2010).

Odgovor na postavljeno pitanje može biti i to što kriminalni roditelji imaju manju kontrolu nad svojom djecom te zbog čestog odsustva nisu u mogućnosti ostvariti čvrstu vezu sa svojom djecom. Sve to možemo dovesti do pojave kriminalnog ponašanja (Shoemaker, 2010).

3. Analiza slučaja

Empirijski dio ovoga rada čini analiza slučaja sa Županijskog suda u Zagrebu -

Majka maloljetnika:

Od njene pete godine roditelji su rastavljeni. S ocem nema nikakav kontakt; preselio se u Njemačku. Maloljetnikova baka je završila osnovnu školu i nakon toga je radila u tvornici Sljeme i u raznim ugostiteljskim objektima. Maloljetnikova majka je od četvrte do pete godine sa svojom bakom i djedom (s majčine strane). Oni su inzistirali da ona dođe živjeti kod njih zbog toga što su smatrali da se njihova kći nije sposobna brinuti za svoje dijete (živjela je u statusu podstanara i često mijenjala mjesto stanovanja). Krajem osnovne škole vraća se živjeti kod svoje majke. Maloljetnikova majka je završila je Poljoprivrednu školu. Trenutno je zaposlena, primanja iznose 2500,00 HRK osobnog dohotka i 500,00 HRK dječjeg doplatka.

Otac maloljetnika:

Završio je osnovnu školu. Nekvalificirani je radnik. Otac je nezaposlen i korisnik je stalne socijalne pomoći. Živi u manjem stanu u Sesvetama. Otac sam navodi da boluje od PTSP-a i akutnog napada panike. Neredovito se psihijatrijski liječi, negira konzumiranje alkohola. U roditeljsko ulozi je pasivan, neredovito kontaktira s maloljetnom djecom. Sklon je optuživanju majke za propuste u odgoju.

Bračna zajednica:

U bračnoj zajednici osim maloljetnika čiji se slučaj analizira, dobiveno je još jedno žensko dijete. Roditelji maloljetnika razveli su se 31.03.2009. Majka je dobila skrbništvo nad dvoje djece. Djeca su vikende trebala provoditi kod oca dok su s majkom živjeli od ponedjeljka do petka. Odlukom suda djeca su i dio školskim praznika trebali provoditi kod oca. S vremenom su se susreti prorijedili; problem stvara i to što je komunikacija između roditelja u potpunosti prekinuta razvodom braka.

Vremenski prikaz maloljetnikovog ponašanja:

Maloljetnik je tijekom osnovnoškolskog obrazovanje promijenio više škola. Već su tada primijećeni neprimjereni oblici ponašanja. Iz prve škole navode da je „maloljetnik živio u izrazito narušenim roditeljskim prilikama, roditelji su bili u postupku razvoda.“ Također navode da su roditelji rijetko surađivali sa školom.

26.10.2011. u izvješću druge osnovne škole koju je maloljetnik pohađao navode da maloljetnik nema problema u savladavanju nastavnog sadržaja, međutim „ne poštuje autoritet, njegovo ponašanje varira od discipliniranog pa do napadaja bijesa, prepirki, vrijeđanja i provociranja drugih učenika, profesoru upada u riječ, ustaje bez pitanja i šeće po razredu“. U to vrijeme je već par puta bio uhvaćen u krađi u dućanima. Majka je navela kako je maloljetnik u studenom 2011. prilikom boravka kod oca ukrao u trgovini petarde. Zaštitar ga je uhvatio u krađi i pozvao oca; nije pozvana policija. Prilikom razgovora s majkom ona ponavlja kako je maloljetnikovo ponašanje nepromijenjeno, i dalje krade, kasno dolazi kući i ne poštuje autoritet. Majka je upućena da maloljetnika uključi u Polikliniku za zaštitu djece grada Zagreba. Njoj se također preporučio savjetovani rad (Škola za roditelje u organizaciji Hrabrog telefona).

Po navodima majke djeca kada su kod oca „vrijeme provode stihijski i bez sadržaja“. Majka još navodi da je otac maloljetnika lošeg zdravstvenog stanja budući da ima psihičkih poteškoća te je sklon prekomjernom konzumiranju alkohola (otac je to opovrgnuo).

U srpnju 2012. u izvješću o sudjelovanju maloljetnika u aktivnosti programa Dječje kuće Borovje piše da maloljetnik brzo usvaja gradivo, povezuje stvari u cjelinu i da je motiviran za rad.

U listopadu 2012. u izvješću ranije spomenute osnovne škole navode da je ponašanje maloljetnika i dalje neprihvatljivo, da je maloljetnik nasilan, impulzivan, da se svađa s ostalim učenicima i da koristi neprimjerene riječi. I dalje je sklon krađi kako u školi, tako i u dućanima.

U travnju 2013. roditeljima je izrečena mjera Nadzora nad izvršenjem roditeljske skrbi (do kraja rujna tekuće godine -2013.). Vidljiva je suradnja majke s voditeljem mjere ali i nemogućnost uspostave autoriteta od strane oba roditelja.

Maloljetnik završava osnovnu i upisuje srednju strukovnu školu. U međuvremenu je maloljetnik uključen u stacionarnu opservaciju Doma za odgoj djece i mladeži. Izdaje se prijedlog za odvajanjem maloljetnika iz obitelji i smještajem u dom za odgoj.

Krajem kolovoza 2013. maloljetnik je napao djevojčicu, stavio joj nož pod vrat i rekao da mu da mobitel. Djevojčica se igrala s nekolicinom prijatelja ispred svoje zgrade kada im je pristupio maloljetnik. Djevojčica odbija dati svoj mobitel i zove u pomoć oca i stariju sestru. Nakon što je djevojčica počela plakati i zvati u pomoć, maloljetnik se povlači tvrdeći da se samo šalio. Otac poziva policiju i kreće potraga za maloljetnikom.

Krajem studenoga 2013. odluka Suda za mladež postaje pravomoćna i maloljetnik odlazi u Dom za odgoj djece i mladeži Pula u kojem boravi od siječnja 2014.

Nakon povratka sa zimskih školskih praznika, maloljetnik je bio žrtvom fizičkog i emocionalnog zlostavljanja od strane drugog korisnika skupine; jednom prilikom je izrazio strah od nje. Zbog mogućih posljedica zlostavljanja pružena mu je psihosocijalna podrška od strane psihologinje ustanove i uključen je u tretman psihijatra (Zoloft 1-0-0 i sanval po potrebi).

U travnju 2014. ponašanje maloljetnika je progrediralo u negativnom smjeru; konzumirao je marihuanu a na pitanje zašto konzumira marihuanu odgovara: „to svi rade.“ Maloljetnik je uključen u rad Službe za prevenciju bolesti ovisnosti. Samoinicijativno prekinuo uzimanje terapije psihofarmacima. Maloljetnik je isključen iz škole.

Maloljetnik se ne čuje s majkom, kako on tvrdi ona se ljuti na njega zbog lošeg ponašanja. Praznike (20.06.-24.08) provodi kod oca. Preko praznika je test urina bio negativan na što je maloljetnik bio osobito ponosan.

U listopadu 2014. Odgojna mjera upućivanja u odgojnu ustanovu zamjenjuje se s Odgojnom mjerom pojačane brige i nadzora uz dnevni boravak.

4. Istraživanja nasilja nad djecom u Hrvatskoj

U posljednjih nekoliko godina podignuta je svijest o važnosti istraživanja nasilja nad djecom, posebice epidemioloških istraživanja, koja nam omogućuju ne samo istraživanje učestalosti nasilja, već i istraživanje različitih oblika nasilja, njihove povezanosti te nam nude mogućnost usporedbe rezultata na međunarodnoj razini.

Prema autorima Ajduković i sur. (2012:368) „epidemiološka istraživanja u području nasilja nad djecom usmjerena su na ispitivanje incidencije i prevalencije različitih zlostavljajućih i zanemarujućih postupaka usmjerenih prema djeci.“ U tom kontekstu prevalencija bi označavala doživljeno nasilje tijekom cijelog života među određenim članovima populacije (npr. osobe mlađe od 18 godina), dok se incidencija odnosi na broj novootkrivenih slučajeva u određenom vremenskom periodu (npr. u posljednjih godinu dana).

Prije nego se izlože rezultati različitih istraživanja, valja napomenuti da su dobivene brojke izrazito podcijenjene, mnogi slučajevi nisu uopće prijavljeni, a neki su odbačeni zbog nedostatka dokaza (Ajduković i sur., 2012).

BECAN – Balkan Epidemiological Study on Child Abuse and Neglect

Istraživanje je provedeno u Republici Hrvatskoj tijekom 2011. godine. Ispitanike čine djeca u dobi od 11,13 i 16 godina (5. i 7. razred osnovne škole, 2. razred srednje škole) sa područja cijele Hrvatske. U istraživanju je ukupno sudjelovalo 3644 djece što čini 2,62% redovnih polaznika škole u dobi od 11.13 i 16 godina.

	Ukupno	Mladići	Djevojke
5.r.	1223	49,8%	50.2%
7.r.	1188	49.5%	50.5%
2.r. SŠ	1233	47.4%	52.6%

Tablica 1. Uzorci za pojedine razrede s distribucijom po spolu i dobi (Ajduković i sur., 2012.)

Za potrebe ovog istraživanja pojam tjelesno nasilje podijeljeno je na tjelesno kažnjavanje i tjelesno zlostavljanje, dok je psihičko nasilje podijeljeno na psihičku agresiju i psihičko zlostavljanje.

Istražujući prevalenciju (u ovom slučaju skupina djece od 11,13 i 16 godina) rezultati su uspoređeni ne samo s obzirom na dob, već i s obzirom na spol.

	Dob	Mladići	Djevojke
Psihička agresija	5.r.	62,1%	55,9%
	7.r.	74,0%	80,0%
	2.r. SŠ	80,9%	84,1%
Psihičko zlostavljanje	5.r.	26,5%	19,3%
	7.r.	26,1%	27,4%
	2.r. SŠ	32,6%	36,9%
Tjelesno kažnjavanje	5.r.	59,7%	52,7%
	7.r.	66,7%	69,9%
	2.r. SŠ	68,9%	75,5%
Tjelesno zlostavljanje	5.r.	32,5%	20,1%
	7.r.	33,1%	34,9%
	2.r. SŠ	37,4%	43,8%

Tablica 2. Prevalencija različitih kategorija doživljenog nasilja u obitelji prema spolu djeteta (Ajduković i sur., 2012)

Uzmemo li za analizu kategoriju *psihička agresija* primjećujemo da u 5. razredu više dječaka nego djevojčica je doživjelo psihičku agresiju, dok se kod učenika 7 razreda situacija mijenja; više djevojčica nego dječaka je doživjelo psihičku agresiju u dobi od 13 godina.

U kategoriji *psihičko zlostavljanje* nema statički značajne razlike osim kod djece u 5. razredu osnovne škole – više je dječaka nego djevojčica doživjelo neke od oblika psihičkog zlostavljanja.

Više od polovice dječaka i djevojčica svih dobnih skupina doživjelo je *tjelesno kažnjavanje*, a ta brojka je još i veća kod djevojčica u dobi od 16 godina (75,5%).

Uzimajući u obzir kategorije *tjelesno kažnjavanje* i *tjelesno zlostavljanje* možemo zaključiti da u dobi od 11 godina više dječaka nego djevojčica doživljavaju neke od oblika tjelesnog nasilja, dok se u starijoj dobi taj trend mijenja i postotak je veći kod djevojčica nego kod dječaka (Ajduković i sur., 2012).

Brojna istraživanja do sada pokazala su da su dječaci pod većim rizikom za zlostavljanje (npr. UNICEF-ovo istraživanje u 29 zemalja) stoga podaci dobiveni u ovom istraživanju da su u starijoj dobi djevojčice izloženije tjelesnom nasilju od dječaka odstupaju od dosadašnjih istraživanja (Ajduković i sur., 2012).

Istraživanje je provedeno u 2011. godini stoga rezultati prikazuju doživljeno nasilje tijekom 2010.

	Dob	Mladići	Djevojke
Psihička agresija	5.r.	58,0%	51,4%
	7.r.	68,7%	72,3%
	2.r. SŠ	70,8%	77,8%
Psihičko zlostavljanje	5.r.	22,8%	16,2%
	7.r.	19,4%	22,8%
	2.r. SŠ	25,1%	27,8%
Tjelesno kažnjavanje	5.r.	49,7%	40,2%
	7.r.	47,6%	47,4%
	2.r. SŠ	32,7%	38,6%
Tjelesno zlostavljanje	5.r.	28,0%	16,6%
	7.r.	24,6%	26,8%
	2.r. SŠ	20,6%	27,3%

Tablica 3. Incidencija različitih kategorija nasilja nad djecom u obitelji u protekloj godini prema spolu i dobi (Ajduković i sur., 2012)

Kategorija *psihika agresija* pokazuje sličan trend kao rezultati prevalencija tjelesnog nasilja: u ranijoj dobi (5. razred) više je dječaka nego djevojčica doživjelo psihiku agresiju, dok je u starijoj dobi (2. razred srednje škole) postotak veći kod djevojčica nego kod dječaka (77,8% u odnosu na 70,8%).

Statistički značajna razlika za doživljeno *psihiko zlostavljanje* postoji samo kod učenika 5. razreda gdje je više dječaka nego djevojčica doživjelo neke od oblika psihikog zlostavljanja.

U starijim dobnim skupinama (13 i 16 godina) kod oba spola su jednako prisutni ovi oblici ponašanja.

Doživljeno *tjelesno nasilje* jednako je kod djevojčica i dječaka u 7 razredu, dok su podaci za najmlađu i najstariju skupinu jednaki kao i podaci o prevalenciji za cijelo djetinjstvo (Ajduković i sur., 2012).

Uspoređujući dobivene rezultate možemo zaključiti da se s porastom dobi djece mijenjaju oblici nasilnog ponašanja. U ranijoj dobi češće je korištenje tjelesne kazne, dok se u kasnijoj dobi više koristi psihičko nasilje; tjelesnom zlostavljanju su, neovisno o dobi, podjednako izložena sva djeca. Iako dob nije odlučujući faktor valja istaknuti kako su u starijoj dobi djevojčice izloženije tjelesnom zlostavljanju od dječaka (Ajduković i sur., 2012).

Prikazat će se rezultati prvog istraživanja vršnjačkog nasilja u Hrvatskoj koje je provedeno na nacionalno reprezentativnom uzorku (Sušac i sur., 2016).

Prema autorima ovog istraživanja vršnjačko nasilje se odnosi na nasilno ponašanje prema vršnjacima. Nadalje autori definiraju više vrsta nasilja:

- a) Fizičko nasilje – šamaranje, udaranje rukom ili nogom, razbijanje osobnih stvari i druge oblike nanošenja fizičke štete žrtvi ili njezinoj imovini od strane počinitelja
- b) Verbalno nasilje – nazivanje nekoga pogrđnim imenima, vrijeđanje, omalovažavanje i sl.
- c) Relacijsko nasilje (nasilje kroz odnose) – ignoriranje, izolacija, isključivanje ili izbjegavanje pojedinaca
- d) Seksualno nasilje – seksualni komentari na račun žrtve, neželjeni fizički kontakt
- e) Ekonomsko (materijalno) nasilje – oduzimanje ili iznuđivanje novca ili drugih stvari od žrtve

Za potrebe ovog istraživanja koriste se iste kategorije kao i u prethodno prikazanom istraživanju (Ajduković i sur., 2012): psihička agresija, psihičko zlostavljanje, tjelesno kažnjavanje i tjelesno zlostavljanje.

Postoje četiri razine uključenosti u vršnjačko nasilje koje se proučavaju u ovakvom tipu istraživanja:

- 1) Počinitelji - sudionici koji barem jedan oblik nasilja čine čestinom 3 (*jednom mjesečno*), 4 (*jednom tjedno*) ili 5 (*nekoliko puta tjedno*); sami rjeđe ili nikad ne doživljavaju nasilje
- 2) Žrtve - sudionici koji su za bilo koji oblik nasilja na skali doživljavanja vršnjačkog nasilja označili da ga doživljavaju čestinom 3,4 ili 5; na skali činjenja vršnjačkog nasilja nemaju niti jedan odgovor
- 3) Počinitelji žrtve – i na skali doživljavanja i na skali činjenja imaju barem jedan odgovor 3,4 ili 5
- 4) Neuključeni – nasilje i čine i doživljavaju nekoliko puta godišnje ili rjeđe

(Sušac i sur., 2016)

Teorija socijalnog učenja pretpostavlja da je nasilno ponašanje naučeno tj. da djeca koja takvo (nasilno) ponašanje doživljavaju u svojim obiteljima ili mu svjedoče uče da je takav oblik ponašanja adekvatan način rješavanja sukoba u vršnjačkim odnosima. Rezultati istraživanja pokazuju da su skupine *žrtve* i *počinitelji žrtve* bile izloženije zlostavljanju ili zanemarivanju od strane obitelji od skupine *neuključeni* (razlika se posebice vidi između skupina *počinitelji žrtve* i *neuključeni*). U ovom istraživanju (Sušac i sur., 2016.) posebice se fokusiralo na povezanost doživljenog nasilja u obitelji s uključeñošću u vršnjačko nasilje. Kao jedan od problema istraživanja (ima ih ukupno četiri) navodi se ispitivanje odnosa vršnjačkog nasilja i doživljavanja nasilja te se pretpostavilo da će „sve skupine djece uključene u vršnjačko nasilje iskazivati veću prevalenciju doživljavanja nasilja u obitelji (...) te da će prevalencija biti najveća kod počinitelja žrtava.“ (Sušac i sur.,2016).

	Kategorije djece s obzirom na vršnjačko nasilje	Bez prevalencije nasilja u obitelji	S prevalencijom nasilja u obitelji	
Psihička agresija	5. razred OŠ	Neuključeni	378 (46,6%)	433 (53,4%)
		Žrtve	42 (27,5%)	111 (72,5%)
		Počinitelji	10 (41,7%)	14 (58,3%)
		Počinitelji žrtve	10 (12,3%)	71 (57,7%)
	7. razred OŠ	Neuključeni	206 (31,9%)	440 (68,1%)
		Žrtve	27 (14,1%)	164 (85,9%)
		Počinitelji	13 (18,3%)	58 (81,7%)
		Počinitelji žrtve	8 (4,3%)	180 (95,7%)
	2. razred SŠ	Neuključeni	16825,4 (%)	494 (74,6%)
		Žrtve	14 (9,2%)	138 (90,8%)
		Počinitelji	12 (10,3%)	105 (89,7%)
		Počinitelji žrtve	12 (5,1%)	224 (94,9%)
	Cijeli uzorak	Neuključeni	752 (35,5%)	1367 (64,5%)
		Žrtve	83 (16,7%)	413 (83,3%)
		Počinitelji	35 (16,5%)	177 (83,5%)
		Počinitelji žrtve	30 (5,9%)	475 (94,1%)
Psihičko zlostavljanje	5. razred OŠ	Neuključeni	677 (82,9%)	140 (17,1%)
		Žrtve	93 (65,0%)	50 (35,0%)
		Počinitelji	19 (79,2%)	5 (20,8%)
		Počinitelji žrtve	51 (61,4%)	32 (38,6%)
	7. razred OŠ	Neuključeni	529 (82,7%)	111 (17,3%)
		Žrtve	115 (62,8%)	68 (37,2%)
		Počinitelji	51 (71,8%)	20 (28,2%)
		Počinitelji žrtve	93 (50,8%)	90 (49,2%)
	2. razred SŠ	Neuključeni	524 (78,9%)	140 (21,1%)
		Žrtve	57 (39,0%)	89 (61,0%)
		Počinitelji	62 (53,4%)	54 (46,6%)
		Počinitelji žrtve	112 (48,3%)	120 (51,7%)
	Cijeli uzorak	Neuključeni	1730 (81,6%)	391 (18,4%)
		Žrtve	265 (56,1%)	207 (43,9%)
		Počinitelji	132 (62,6%)	79 (37,4%)
		Počinitelji žrtve	256 (51,4%)	242 (48,6%)

Tablica 7. Razlike u udjelu djece koja su tijekom života doživjela nasilje u obitelji s obzirom na četiri kategorije uključenosti u vršnjačko nasilje u pojedinim dobnim skupinama i na razini cijelog uzorka (Sušac i sur., 2016)

	Kategorije djece s obzirom na vršnjačko nasilje	Bez prevalencije nasilja u obitelji	S prevalencijom nasilja u obitelji	
Tjelesno kažnjavanje	5. razred OŠ	Neuključeni	379 (47,0%)	427 (53,0%)
		Žrtve	49 (32,9%)	100 (67,1%)
		Počinitelji	10(40,0%)	15 (60,0%)
		Počinitelji žrtve	19 (24,1%)	60 (75,9%)
	7. razred OŠ	Neuključeni	275 (41,5%)	388 (58,5%)
		Žrtve	41 (21,7%)	148 (78,3%)
		Počinitelji	16 (22,9%)	54 (77,1%)
		Počinitelji žrtve	31 (16,7%)	155 (83,3%)
	2. razred SŠ	Neuključeni	237 (35,7%)	426 (64,3%)
		Žrtve	23 (15,1%)	129 (84,9%)
		Počinitelji	27 (23,1%)	90 (76,9%)
		Počinitelji žrtve	34 (14,6%)	199 (85,4%)
	Cijeli uzorak	Neuključeni	891 (41,8%)	1241 (58,2%)
		Žrtve	113 (23,1%)	377 (76,9%)
		Počinitelji	53 (25,0%)	159 (75,0%)
		Počinitelji žrtve	84 (16,9%)	414 (83,1%)
Tjelesno zlostavljanje	5. razred OŠ	Neuključeni	646 (79,2%)	170 (20,5%)
		Žrtve	94 (62,3%)	57 (37,7%)
		Počinitelji	17 (68,0%)	8 (32,0%)
		Počinitelji žrtve	44 (57,1%)	33 (42,9%)
	7. razred OŠ	Neuključeni	492 (75,7%)	158 (24,3%)
		Žrtve	109 (59,2%)	75 (40,8%)
		Počinitelji	42 (61,8%)	26 (38,2%)
		Počinitelji žrtve	89 (48,9%)	93 (51,1%)
	2. razred SŠ	Neuključeni	452 (68,0%)	213 (32,0%)
		Žrtve	71 (47,0%)	80 (53,0%)
		Počinitelji	58 (50,0%)	58 (50,0%)
		Počinitelji žrtve	107 (46,1%)	125 (53,9%)
	Cijeli uzorak	Neuključeni	1590 (74,6%)	541 (25,4%)
		Žrtve	274 (56,4%)	212 (43,6%)
		Počinitelji	117 (56,0%)	92 (44,0%)
		Počinitelji žrtve	240 (48,9%)	251 (51,1%)

Tablica 7. – nastavak

Kao što su autori istraživanja i pretpostavili djeca neuključena u vršnjačko nasilje u najmanjoj su mjeri bila izložena nasilju u obitelji u svim dobnim skupinama i bez obzira na vrstu nasilja u obitelji (psihička agresija, psihičko zlostavljanje, tjelesno kažnjavanje ili tjelesno zlostavljanje). Najveći udio u većini dobnih skupina i vrsta nasilja čine *počinitelji žrtve* kao najčešće žrtve nasilja u obitelji. Nakon njih slijede *žrtve* i zatim *počinitelji* (Sušac i sur., 2016).

5. Zaključak

Nasilje u obitelji je globalni problem koji pogađa veliki broj ljudi. U zadnja četiri desetljeća istraživanja nasilja u obitelji doživjela su svojevrstan procvat i osvijestila da djetinjstvo nije za svu djecu jednako i da nije uvijek najsretnije razdoblje života pojedinca, da počinitelji seksualnog zlostavljanja nisu uvijek nepoznati ljudi, već da je svaki član obitelji potencijalni zlostavljač (Ajduković, Pavleković, 2004).

Što se tiče budućih istraživanja, fokus bi se trebao staviti na benefite ranog otkrivanja nasilja obitelji te na brzu intervenciju različitih službi zaduženih za ovo delikatno područje. Policijski službenici, medicinski službenici, socijalni radnici, učitelji i sl. bi trebali surađivati.

Važno je napomenuti da nasilje u obitelji nije osoban ili obiteljski problem, već da se on na višim razinama tiče i samog društva (Ajduković, Pavleković, 2004).

Posljedice nasilja u obitelji su dalekosežne i neki se nikada ni ne oporave od tih posljedica. Djeca koja su doživjela nasilje u obitelji su češće agresivna, teško kontroliraju svoje emocije, imaju problema u ponašanju (Kocijan-Hercigonja, Hercigonja- Novaković, 2009).

Rezultati istraživanja Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba pokazuju da je više od 50% ispitanika dobivalo pljuske u djetinjstvu, 10% je često dobivalo batine a 7% je doživjelo teške tjelesne ozljede (Kocijan-Hercigonja, Hercigonja- Novaković, 2009).

Što mi ostali kao obični građani možemo napraviti? Kao prvo i osnovno, ne smijemo šutjeti, ne smijemo se praviti da ne vidimo i da se to nas ne tiče, već trebamo bilo kakve sumnje prijavljivati kako bi se spriječilo daljnje nasilje.

6. Popis literature:

1. Ajduković, M., Pavleković, G. (ur.) (2004.): *Nasilje nad ženom u obitelji*. 2. izdanje, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb.
2. Ajduković, M. (2004.): »Psihosocijalne intervencije s počiniteljima nasilja u obitelji«, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, sv.11(1): 171-199.
3. Ajduković, M., Rimac I., Sušac N. (2016.), »Učestalost vršnjačkog nasilja s obzirom na obilježja adolescenata i doživljeno nasilje u obitelji«, *Psihologijske teme*, sv.25(2): 197-221.
4. Ajduković, M., Rimac I., Rajter M., Sušac N. (2012.) »Epidemiološko istraživanje prevalencije i incidencije nasilja nad djecom u obitelji u Hrvatskoj«, *Ljetopis socijalnog rada*, sv.19 (3): 367-412.
5. Kocijan-Hercigonja, D., Hercigonja- Novković, V. (2009.): »Djeca, mladi i nasilje u obitelji«, *Medicus*, sv.18(2): 181-184.
6. Shoemaker, D.J. (2009.) *Juvenile delinquency*, Lanham: Rowman & Littlefield publishers, inc.
7. Enzmann, D., Gruscynska, B., Haen Marshall, I., Junger-Tas, J., Killias, M., Steketee, M. (2012.) *The many faces of youth crime*, New York: Springer
8. Siegel, L.J., Welsh, B.C. (2010.) *Juvenile delinquency: The core*, 4. izdanje, Cengage learning
9. Kazneni zakon (2015.) *Narodne novine*, br.61 , 11. rujna 2017.
10. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2017.) *Narodne novine*, br.70 , 11. rujna 2017.
11. Državni zavod za statistiku (2016.) *Hrvatska u brojkama 2016*, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/CroInFig/croinfig_2016.pdf , pristupljeno 11. rujna 2017.